

PARKBAN, 1935

Olaj, vászon, 70x90 cm
Jelezve balra lent: Berény

BÁV 57. aukció, 13. tétel

Kikiáltási ár: 3 600 000 Ft
Starting price: 14 400 EUR

KIÁLLÍTVA:

- Berény Róbert gyűjteményes kiállítása. Fränkel Szalon, Budapest, 1935. december 1–31. katalógus: 20.
- Moderne Ungarsk Malerkunst, Kunsternes Hus, Oslo, 1937. január 7–24. katalógus: 6.
- Berény Róbert emlékkiállítás. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1963. katalógus: 57.

SZŐNYI István: Zebegényi Dunakanyar, 1930 körül, magántulajdon

Berény Róbert azok közé az ösztönös művésztehetségek közé tartozott, akik szinte akadémiai stúdiomok nélkül, maguk választotta példaképek nyomát követve indultak festői pályájukon, majd egy felütésszerű, avantgard periódus után – megtalálva saját hangjukat – csendesebb, bensőségesebb, nyugodtabb piktúra felé fordultak. Ezt a magyar művészetben szinte tipikusnak nevezhető utat járta be a Nyolcak számos tagja, Kernstok, Pór vagy Márffy mellett Szobotka, Bernáth Aurél és Kmetty János is.

A húszas évek közepén legtöbbjük – kiegészülve Szőnyivel, Egryvel, Pátzay Pállal és néhány más művésszel – egy nagyrativított, újabb és újabb tagokkal bővülő baráti körben találjuk. A Dunakorzó-kávéházban, később a Greshamben gyülekező asztaltársaságot idővel a festők és szobrászok mellett a kor legnevesebb művészettörténészei, gyűjtői és mecénásai is felkeresték. A 30-as évek végére szinte már stílusfogalommá váló elnevezésük – a Gresham-kör – nem csupán néhány művész baráti, vagy érdekszövetségét jelölte: több volt annál, egy korszak sajátos – ellentmondásokról sem mentes – alkotói felfogását, művészi látásmódját is jellemezte. Tagjai közül többen szorosán kapcsolódtak a század elejének modern, avantgard törekvéseihez.

Berény 1905-ben, Párizsba utazása után szinte azonnal rátalált a korszak legfontosabb művészi impulzusaira. Az elsők között fedezte fel Cézanne és Matisse jelentőségét: kezdeti műveiben e kétirányú törekvést – a szerkezet központúságot és a Vadak felületkitöltő dekorativitását – próbálta szintézisbe hozni. Színektől ragyogó, fauve-os hangulatú képeit, kényyszerű berlini emigrációja alatt is elsősorban szerkezeti és ornamentális problémákkal kísérletező művek követték. 1926-os hazatérése után stílusa fokozatosan oldódott, festői előadása vesztett szigorúságából, de ezzel együtt bensőségesebbé, intímébbé is vált. *Parkban* című képe az érett Berény minden jellegzetes stílárís vonását felvonultatja, s a Gresham-kör művészi hitvallásának is adekvát illusztrációja lehet. A húszas évekre a forradalmi törekvések Európa-szerte kifulladásra a dinamizmus helyett az állandóságot, a feltétlen újítás helyett az időállta tradíciókat hirdető újklasszicizmus csábító alternatíváját elkerülve, a Gresham-kör tagjai a nagybányai hagyományokhoz való visszanyúlást választották. Berény képén is – tematikus és stílárís vonásain keresztül egyaránt – Ferenczy Károly szelleme érződik. Természetlátása egyre mélyül, ahogy 1932-től a nyarakat rendszeresen Körtvéyesen, majd Zebegényben tölti. A Dunakanyar idilli mikrovilágában mély barátság szövődik közte és Szőnyi között, s a környező emberléptékű táj számos új témával gazdagítja festészetét. Képeinek többsége természet és ember harmonikus viszonyát kutatja és ábrázolja bensőségesebb lírával.

Mély érzésű természetközelsége, csöndes, kontemplatív hangulata mellett a *Parkban* című kép Berény néhány jellegzetes, egyéni vonását is felvillantja. „*Képei lelki történések képpé alakított szimbólumai.*” – mondta róla egyik legjobb értője, a jó tollú, kiváló szervezőképességű Oltványi Ártinger Imre, a Gresham-kör legfontosabb propagátora. Valóban Berény – talán kitűnő muzikális érzéke révén – képein olyan lelki állapotot, finom hangulatokat tud közvetíteni, mely szinte csak a zene nyelvén lehetséges. Alkotói felfogásának legfontosabb eleme a természeti látványhoz való sajátos viszonya, az a folyamat, ahogy a primer tapasztalatot, az emlékezés szűrőjén megsűrve megcsabadítja minden felesleges, a lényegyet elhomályosító elemtől, hogy az igazán fontosat, a törvényszerűt, a maradandó értéket megmutassa és kibontakoztassa. A *Parkban* című képen az egyszerűsített formák, a zöldek és barnák lüktető

akkordjai mellett a tudatos szerkesztés és a képi elemek finom ritmusa teremti meg ezt a hatást. A jellegzetes, enyhén megemelt nézőpontból láttatott tájban sorakozó négy baloldali fa egyenletes – metruma fölött a keskeny – földút szalagja mint egy finoman hajlított énekhang szólal meg. Berény azzal, hogy ezt az utat szinte a feltételezett néző lába alá kanyarítja, bevonja őt a kép terébe és annak csenddel átítatott atmoszférájába. Így szemlélőként is osztozhatunk a kép szereplőjével az őt körülvevő természet bensőségesebb hangulatában.

A *Parkban* című festmény a megállapodott, saját hangját megtaláló Berény egyik fontos műve. Az oeuvre-ben elfoglalt kiemelkedő helyét számos kiállítás is bizonyítja.

Molnos Péter